

bullet --- e que de *la mar* isquen los grans peys qui meten en *la mar* adés un home adés altre --- aquells peys, qui seran dracs infernals, als quals no poran fugir», Llull (*DoPu.*, Gili, §§ 68.5, 99.3, pp. 169, 280.9, 280.12, i encara *la mar* 280.16, 18, 21 etc.); «A greu pot hom conóixer en *la mar* / camí, si bé se-n pàsson leyn e naus; / ne, sitot s'és *la mar* plan' e suaus, / l'aygu' a greu pot planament mesurar: / encara mens ve a conoix e sab / l'engeyn ne-l mal qu' en falsa femna cab», Cerverí de Girona, 55/76.1 (*Sg, R: lo mar* només en el cançoner més arovençalat C). «Entramos-en a Monpeyler --- e faem-los saber en qual manera nos havia pres e-l feyt de *la mar*, que paria que N. Senyor no volgués que Nós hi passàssem --- en oltra *mar*, que 17 dies --- estiguem que les naus estaven per venir a terra, per *la gran mar* que hi fajà d'axeloc e de vent a la Provença --- la resposta que-ns facren. --- Bé conxiem que-ns pesava e-ns era greu car Nós no érem passats delà *mar* e ---», Jaume I (*Cròn.*, § 492, Ag., 481).

En llatí MARE era neutre (pl. *maria*), que en romànic es convertí en gran part en femení, cosa general en romanès i en francès, en masculí, en italià i en sard, en les altres llengües més o menys en els dos gèneres, encara que en portuguès no trigà gaire a generalitzar-se el masculí (fora de les combinacions *fazer-se* o *ir-se a la mar*, i a *la mar* de 'mar enfora de tal lloc', que semblen ser catalanismes nàutics medievals tenint en compte la forma *la* de l'article); en llengua d'oc, s'ha generalitzat avui el femení, que ja hi predomina a l'Edat Mitjana, si bé llavors el masculí també s'hi troba (supra, i *lo mar*, p. ex., en la *Vida de St. Honorat*, provençal c. 1300).

En català el femení va ser, si fa no fa, el gènere general a tota l'Edat Mitjana, en tot cas ho és en els principals autors: també en Desclot, Eiximenis, Jo Martorell, MJGalba etc.; l'*InuLC* assenyala ja un cas de femení *dins la mar* el 1298 i n'aplega una cinquantena d'exs. en docs. del S. XIV, on n'hi ha més de 20 d'inequívocament femenins, molts d'equívocs i cap de masculí. Llavors es troba també en femení en el paper de nom propi de les diverses mars (en què modernament sol fer-se masculí): *la Mar Major* l'Oceà Atlàntic' en les *VidesR* i en Eiximenis (*Dotzèn*, § 468); *el Mar Jònic* en el *Tirant* (cap. 418, Riq., 1093.12); *la Mar Roja*: «volent exir, / segur fugir / de Pharaó, / de la presó / d'Egipte vil / --- / e trespasada / la *Roja Mar*, / cuyta mirar / la serp de coure / ---», JRoig (*Spill*, 12471); *la Mar Mediterrànea*, *Dotzèn del Crestià*, id.

Després del Renaixement la influència del llatí (percebut-hi hom el neutre com un masculí) recolzada en l'italià, féu que el masculí, en castellà i en català guanyés terreny, sobretot en els usos peculiars del llenguatge culte: ambient geogràfic o eclesiàstic particularment; tanmateix el nom de la parròquia barcelonina era encara *Santa Maria de la Mar* en el S. XVII (a. 1641, EGBruniquer, *BABL* VI, 111), avui *del Mar*, però el nom del poble rossellonès és encara *Santa Maria de la Mar*; a Benicarló «el *Sant Cristo del Mar*», nom

d'una església, però *el Camí la Mar* diuen els pagesos i *la Mar Çika* és el nom d'una platja freqüentada pels pescadors (1961). Cf. *Mar Menuda* gentil i renomada plajola de Tossa (1952, avui els turistes abusen d'aquest nom, aplicant-lo a la grossa platja de «La Palma»).

En els parlars vius dels nostres dies, el masculí predomina només a les ciutats, els pescadors i mariners deien encara sempre *la mar* fins arran de Barcelona, i en general com més popular i rústic és l'ús més predomina el femení pertot; en el rossellonès és general (*Misc. Fabra*, 195). La llengua literària admet tots dos gèneres segons les preferències dels escriptors, igualment en valencià que en cat. central i també a les Illes: «la nostra pregària puja / dominant *el mar* pregon», Miquel Forteza (*IdOr* VI, 63).

L'exemple més il·lustre és el de Maragall, poeta de la mar com cap ho ha estat, i en la seva obra veiem potser un poc més el masculí; no sols en el títol i poemes del volum *Vistes al Mar*, sinó en poèsies d'altres llibres, i en algun vers magnífic: «resplendent, sencera, arrodonida, / s'alça per sobre *el mar* la lluna plena»; «Sota les estrelles, d'espatlles *al mar* / una galta humida, fresca de serena / --- / Pro la flonja galta, ruixada amb serena, / sota de ma boca, d'espatlles *al mar*; / pro la xardorosa nit d'agost serena / ai, com la podré oblidar?», «tot *el mar* s'ensombreix i se srolla»; tanmateix el femení no li és gens rar («per què avui ets tan hermosa, / *mar cantàbrica* febroso / ---?» (O. C. 1960, I, 86) i en el títol d'un grup de poemes de joventut («Festeig vora *la Mar Cantàbrica*»), si bé en aquest va canviar més tard un «la nit s'estén pertot / *lo mar* ressona» segurament per tal de poder fugir del macarrònic *lo*, en «*la mar* ressona» (I, 85). Però també els famosos (escrits així de bon antuvi) «--- resplendent / --- / canta i s'adorm al sol *la mar brunzenta*» (I, 85) i «*mar brava*, mar verda, mar escumejanta».

No hi veig gaire distinció estilística, si bé no ho he estudiat a fons. Altres vegades (qui sap si perquè com a barceloní la forma masculina li sortia a doll i amb més embranzida), potser se l'hi troba en més versos robusts: sí «vora *la mar* eternament inquiet» i «Jesús / caminà sobre *el mar*: el cel i l'aigua», però: «Una a una, com verges a la dansa, / entren lliscant les barques en *el mar* / --- De prop *el mar* te canta, / mentres tu esperes el retorn magnífic / a sol ponent, de la primera barca, / que sortirà *del mar* tota olorosa», «la ginesta es regirava / furiosa al sol rient / --- / quant l'he tinguda lligada / m'he girat de cara *al mar*... / m'he girat *al mar* de cara, / que brillava com cristall: / he aixecat el pom enlaire / i he arrencat a corre avall» (O. C., 109-11).

La preferència del poble que «és poble», pel femení, no regeix menys per a la gent de terra endintre: *la mar* diuen a St. Pau de Segúries, quan us expliquen (1935) història de l'home de mar, que avorrit de la mar traïdora no parà (carregat d'un gran rem per prometença), fins que va arribar al primer lloc on ja la plana salada va tapar-se al seu esguard més llunyà, per fundar-hi el